

Huddinge

Miljöprogram 2017–2021

Innehåll

Se Huddinge som en del av helheten3

Uppdrag och syfte 4

Hållbart Huddinge 2030 – hit ska miljöarbetet nå5

Miljöprogrammets upplägg 6

 Temaområden 6

 Riktlinjer från Huddinge kommuns översiktsplan 2030 6

 Mål (redan beslutade respektive nya mål för Huddinge) 6

 Mått 7

 Nuläge 7

 Ansvariga 7

Genomförande och uppföljning av miljöprogrammet 8

Inriktning för Huddinge kommuns miljöarbete10

Temaområde: Klimat och luft 12

Temaområde: Vatten..... 15

Temaområde: Biologisk mångfald och friluftsliv.....19

Temaområde: Markanvändning och samhällsplanering 22

Temaområde: Gifter i miljön28

Temaområde: Informera och engagera 32

Huddinges miljöprogram och omvärlden.....34

Metod för kommunens interna miljöarbete38

Se Huddinge som en del av helheten

Idag är det tydligare än kanske någonsin tidigare att vi Huddingebor är en del av vår omvärld. De globala miljöproblemen når oss både när vi reser och när vi tar del av nyhetsrapportering. I detta finns också en stor möjlighet, nämligen att se Huddinges och Sveriges miljöproblem som en del av något större. Då kan nämligen lösningarna på problemen också vara gemensamma.

I Huddinge kommun ska vi vara stolta över våra framgångar på miljöområdet. Vi är landets främsta naturvårdskommun och vi har minskat klimatutsläppen mer än andra kommuner i Stockholms län. Genom samordnade varutransporter, inköp av ekologiska livsmedel och nya åtgärdsplaner för våra sjöar visar Huddinge kommun ett ledarskap i Stockholmsregionen som jag tycker att vi ska fortsätta att ta. Och självklart ska vi göra det ännu bättre. Två områden där vi med Miljöprogrammet utvecklar strategierna är miljöhänsyn i samhällsbyggandet och arbetet för att få bort farliga kemikalier.

Som invånare påverkas vi av miljöproblemen. Vi bidrar också själva till att skapa dem. Därför är det nödvändigt att införa mål inte bara utifrån ett produktionsperspektiv utan även ett konsumtionsperspektiv. Det var detta som klimatmötet i Paris handlade om: ömsesidigt beroende och gemensamt ansvar. Huddinge kommun ska fortsätta ta sitt ansvar och med detta Miljöprogram inför vi nu ett mål för nollnettoutsläpp till år 2045.

Huddinge kommun behöver också vara en förebild för andra kommuner, företag, organisationer och privatpersoner. I Huddinge ska det vara enkelt att göra håll-

bara val, såväl för de som bor och verkar i kommunen som för besökare. Det vi gör idag kommer att påverka hur samhället ser ut i framtiden. Den insikten är grunden för Huddinge kommuns miljöarbete.

Miljöprogrammet utgör kommunens strategiska dokument för framför allt den ekologiska hållbarheten, men även sociala och ekonomiska aspekter berörs. Genom miljöprogram 2017–2021 bidrar kommunen till att uppnå de av FN beslutade globala målen såväl som nationella och regionala miljömål. En tydlig målstyrning och en regelbunden uppföljning kommer framöver att vara en förutsättning för att kunna nå målen som vi nu antar.

Jag vill framföra ett tack till alla som har engagerat sig i framtagandet av detta mycket viktiga styrdokument. Nu bygger vi framtidens hållbara Huddinge!

Christian Ottosson (C)

Kommunalråd med ansvar för miljöfrågor

Uppdrag och syfte

Huvudsyftet med miljöprogrammet är att peka ut riktningen för kommunens miljöarbete till och med år 2021. Detta för att uppnå globala och nationella miljömål samt målen i dokumentet Hållbart Huddinge 2030. Syftet är också att samla kommunens miljömål i ett och samma paraplydokument.

Miljöprogrammet utgår från de av riksdagen beslutade nationella miljömålen. Genom att samla de mål som kommunen arbetar med och som har bäring på miljö, ges en bättre övergripande bild av det arbete som kommunen bedriver inom miljöområdet jämfört med att ha målen uppdelade på flera olika dokument. Detta innebär att flera av de beslutade målen som finns i andra dokument återfinns i miljöprogrammet.

Miljöprogrammet ersätter Agenda 21 2009–2015, Klimat- och energiplanen (2010) samt kommunens dokument för det interna miljöarbetet Plan för miljöarbete (kommunens miljöledningssystem), beslutad 2010. Enligt lagen om kommunal energiplanering (1977:439) är varje kommun skyldig att ha en energiplan men den behöver inte vara ett eget dokument. Klimat- och energifrågorna ingår i miljöprogrammet under avsnitten *Klimat och luft* och *Markanvändning och samhällsplanering*. Dessa avsnitt i miljöprogrammet uppfyller således lagens krav på energiplanering. Plan för miljöarbete har ersatts av kapitlet Metod för kommunens interna miljöarbete i detta miljöprogram.

Av de 17 globala målen har kommunen arbetat in de mål som har bäring på miljöprogrammet (mål nummer: 2, 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15). Mer information om de globala målen finns under rubriken ”Huddinges miljöprogram och omvärlden”.

Hållbart Huddinge 2030 – hit ska miljöarbetet nå

År 2012 antog Huddinge kommun långsiktiga mål för en hållbar samhällsutveckling till år 2030. Texten nedan beskriver en ögonblicksbild av Huddinge år 2030 för området: Ansvar för naturresurser.

2030 närmar vi oss målet om att det ekologiska fotavtrycket¹⁾ är lika med ett jordklot. Huddinges bidrag till de negativa miljö- och klimatförändringarna minskar kontinuerligt.

Växthusgasutsläppen per invånare minskar till följd av en medveten konsumtion, låg fossil energianvändning och hållbara transporter. Den välfungerande kollektivtrafiken samt de utbyggda och trygga gång- och cykelvägarna är en viktig faktor bakom denna utveckling.

Exploatering och bostadsbyggande sker i första hand i och i anslutning till områden med god infrastruktur och kollektivtrafiklägen. Genom en väletablerad planeringsprocess är Huddinge ett samhälle med en effektiv markanvändning där hållbarhet ur ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv gynnas. Nya bostäder byggs med lösningar som skapar energieffektivitet och med miljöanpassade och giftfria material. Den elenergi och fjärrvärme som används i befintligt bestånd är utan fossila inslag. De drivmedel som används i gods- och persontransporter är även de näst intill fossilfria genom användning av ny miljöteknik och utbyggd infrastrukturtur som ger möjlighet till alternativa drivmedel.

Luften är sedan länge så gott som fri från luftföroreningar då transporterna är rena och industriprocesserna släpper ut allt färre hälsovådliga ämnen.

Konsumtionen i Huddinge är hållbar genom en stor medvetenhet bland invånarna. Vid samtliga kommunala inköp och upphandlingar ställs höga sociala och miljömässiga krav. En dominerande del av alla livsmedel inom den kommunala organisationen är ekologiska och måltiderna planeras utifrån ambitionen att minimera livsmedlens miljö- och klimatpåverkan.

Den kommunala organisationen arbetar för ökad återvinning och energiutvinning i enlighet med EU:s avfallstrappa och möjliggör för invånarna att sortera sitt avfall för återvinning och lämna till återbruk. Den hållbara konsumtionen medför dessutom att avfallet är begränsat.

Huddinge värnar om naturreservaten, de gröna kilarna, sjöar och vattendrag samt utvecklar funktionella parker och sammanhängande grönområden för att stärka de gröna sambanden. Kommunen har natur- och grönområden kännetecknade av biologisk mångfald med myllrande våtmarker, levande skogar, ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt- och djurliv. Huddinges sjöar och vattendrag har sedan länge nått miljökvalitetsnormerna för god ekologisk och kemisk status. Detta har skett genom ett strukturerat arbete med åtgärder för dagvatten, utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp, åtgärder av brister i befintligt vatten och avloppssystem samt arbetet med enskilda avlopp.

Huddinges dricksvatten är av utmärkt kvalitet och uttaget är lägre än nybildat dricksvatten. Risken för smittspridning är liten genom god beredskap och tryggade vattentäkter.

1) Ekologiskt fotavtryck är en mätning av den jord- och vattenyta en person tar i anspråk för det som denne konsumerar och för det avfall som måste tas om hand. Ett jordklot, eller 1,8 globala hektar/invånare, är värdet för global miljömässig hållbarhet.

Miljöprogrammets upplägg

Temaområden

Miljöprogrammet är indelat i sex temaområden. Varje temaområde bygger på flera olika nationella miljömål, utom temaområdet ”Informera och engagera” som inte relaterar till några specifika nationella miljömål. Temaområdena relaterar även till hållbarhetsprinciperna, de planetära gränserna och de globala målen. Nedan redovisas vilka temaområden som relaterar till vilka mål, hållbarhetsprinciper och planetära gränser.

Mer information om nationella miljömål, hållbarhetsprinciper, planetära gränser och globala mål finns under rubriken ”Huddinges miljöprogram och omvärlden”.

Temaområdena i miljöprogrammet är:

- **Klimat och luft**
Hållbarhetsprincip: 1, Planetära gränser: 1, Globala mål: 3, 7, 11, 12, 13, Nationella miljömål: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft.
- **Vatten**
Hållbarhetsprinciper: 2, 3, Planetära gränser: 2, 5, 7, Globala mål: 3, 6, 11, 14, 15, Nationella miljömål: Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker.
- **Biologisk mångfald och friluftsliv**
Hållbarhetsprinciper: 2, 3, Planetära gränser: 2, 6, 8, Globala mål: 2, 12, 15, Nationella miljömål: Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar, Ett rikt växt och djurliv.
- **Markanvändning och samhällsplanering**
Hållbarhetsprinciper: 1, 2, 3, 4, Planetära gränser: 1, 2, 5, 6, 7, 8, Globala mål: 2, 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15, Nationella miljömål: God bebyggd miljö, Säker strålmiljö.
- **Gifter i miljön**
Hållbarhetsprincip: 2, Planetära gränser: 3, 5, 8, 9, Globala mål: 2, 3, 6, Nationella miljömål: Giftfri miljö, avfallsdelen från miljömålet God bebyggd miljö.

- **Informera och engagera**
Hållbarhetsprinciper: 1,2, 3, Planetära gränser: 1, 2, 6, 7, 8, 9, Globala mål: 2, 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15. Det finns inga nationella miljömål för detta temaområde.

Följande nationella miljömål ingår inte i miljöprogrammet: Skyddande ozonskikt, Bara naturlig försurning och Storslagen fjällmiljö. Miljöproblemen kopplade till dessa mål är små i Huddinge och har därför inte prioriterats.

Riktlinjer från Huddinge kommuns översiktsplan 2030²⁾

Riktlinjer från Huddinge kommuns översiktsplan (ÖP) med bäring på miljöområdet finns med under de olika temaområdena i miljöprogrammet. Översiktsplanen vägleder och ger stöd i beslut om användningen av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Riktlinjerna har samma status i miljöprogrammet som i ÖP, utom i vissa enstaka fall, då ÖP-riktlinjer fått målstatus genom att de implementeras i måltabellerna.

Mål (redan beslutade respektive nya mål för Huddinge)

Målen i miljöprogrammet är dels en sammanställning av redan beslutade miljömål, dels nya miljömål. För varje beslutat mål anges i vilket kommunalt styrdokument det är beslutat. De dokument som har mål med bäring på miljöområdet och som ingår i miljöprogrammet är: Agenda 21-dokumentet, Avfallsplanen, Dagvattenstrategin, Hållbart Huddinge 2030, Klimat- och energiplanen, Mål och budget, Plan för miljöarbete, Trafikstrategin samt beslutade trafikplaner (Cykelplanen, Mobility managmentplanen och Parkeringsprogrammet).

Nya mål anges med texten (nytt mål). Nytt mål innebär att målet inte har varit med i något av kommunens styrdokument tidigare. De nya målen har tagits fram i samråd med experter inom varje temaområde och utifrån önskemål från politiker. Det har även saknats mål för vissa områden i föregående miljöprogram, Agenda 21. Där fanns till exempel inte mål för Giftfri miljö. De nationella delmålen har också varit vägledande i arbetet med att ta fram nya mål.

2) Huddinge kommun 2014

Målen i miljöprogrammet är uppdelade dels för Huddinge som geografiskt område, dels för Huddinge kommuns egna verksamheter. Med rubriken ”Huddinge som geografiskt område” menas det område som avgränsas av kommungränsen. Målen för Huddinge som geografiskt område berör alla invånare och aktörer i Huddinge. Kommunen har därför inte rådighet över alla de åtgärder som krävs för att nå de uppsatta målen. Däremot kan kommunen genom olika insatser verka för och skapa förutsättningar för att målen ska kunna nås. Med rubriken ”Kommunens egna verksamheter” menas de kommunala verksamheter som kommunen har rådighet över, det vill säga där kommunen själv kan besluta om åtgärder. Mål som berör kommunala bolag finns delvis under kommunens egna verksamheter och delvis under kommunen som geografiskt område. Detta eftersom bolagen verkar både inom kommunala verksamheter och i det geografiska området.

Mått

De flesta målen har ett eller flera mått kopplade till sig. Dock har inte alla mål mått. Detta beror på att vissa mål är svåra att mäta, men ändå behövs för att visa riktningen för ett område.

Måtten är en viktig del av uppföljningen av miljöprogrammet. Måtten bidrar till ögonblicksbilder och trender för att visa måluppfyllelsen. Resultaten av måtten ger vägledning om målen kommer att nås eller om ytterligare åtgärder behövs.

Alla mått följs inte upp varje år eftersom vissa mått inte förändras så mycket från år till år att det är meningsfullt att följa upp dem årligen. Vissa mått kräver mycket resurser att mäta, varför de inte heller kan följas upp varje år.

Nuläge

I miljöprogrammet finns ingen omfattande nulägesbeskrivning. Men vid varje mål och mått anges en nulägesiffra för måttet, där det finns. Vissa mått är helt nya och ett nuläge har ännu inte tagits fram.

För utförlig nulägesbeskrivning hänvisas till Miljöbarometern.

Ansvariga

Vid alla mål redovisas vilka aktörer som är ansvariga för att målen nås. Dessa aktörer ska ta fram åtgärder och aktivt arbeta för att förverkliga målen.

Genomförande och uppföljning av miljöprogrammet

Miljöprogrammet ska peka ut riktningen för miljöarbetet i kommunen. I det årliga framtagandet av kommunens Mål och budget ska målen i miljöprogrammet beaktas, bland annat genom att en lägesbeskrivning av tillståndet i miljön ges i dokumentet ”Planeringsförutsättningar”. Mål och budget styr nämnderna i deras prioriteringar av arbetet. Nämnderna ska redovisa, för respektive nämnd, relevanta, åtaganden och åtgärder för att uppnå de miljömål som Mål och budget pekar ut. För åtgärder som inte kan ske inom ordinarie budget får ekonomiska äskanden göras enligt ordinarie styrningsprocess.

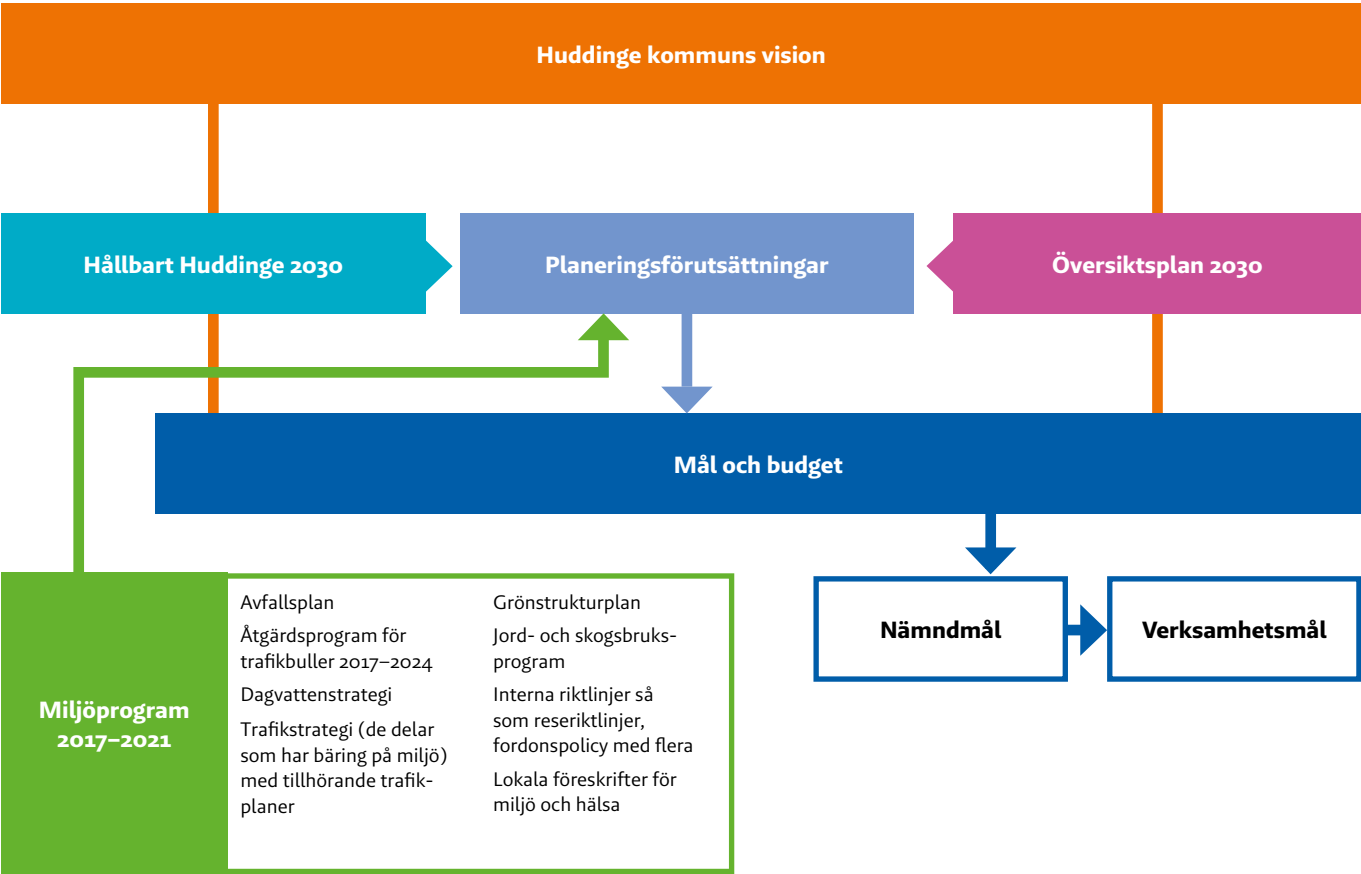
De kommunala bolagen är ansvariga för att uppnå de mål som de berörs av. De ska således planera och genomföra åtgärder som leder till måluppfyllelse.

Miljöprogrammet följs upp årligen. Uppföljningen bidrar med kunskap till Planeringsförutsättningar, se ovan. Uppföljningen redovisas också i Miljöbarometern och i ett Miljöbokslut. Miljöbarometern är en kombinerad databas och ett presentationsverktyg

som finns på kommunens hemsida. Miljöbarometern beskriver statusen för tillståndet i miljön i Huddinge. Ytterligare information på www.miljobarometern.huddinge.se. Miljöbokslutet är ett utdrag ur Miljöbarometern. Uppföljning av de miljömål som Mål och budget pekat ut och som nämnderna redogör för i sina verksamhetsplaner sker även i delårsrapporter och verksamhetsberättelser.

Ansvar för genomförandet av miljöprogrammet vilar huvudsakligen på kommunens nämnder, förvaltningar och kommunala bolag. Dock beror framgången på alla aktörers och invånares aktiva medverkan.

För att nå ett hållbart Huddinge 2030 behöver miljöprogrammet ha en hög ambitionsnivå. Dock är det en utmaning att tillgodose alla intressen och behov i ett växande samhälle. Målkonflikter kommer därför att uppstå och avvägningar behöva göras.

Figur 1. Miljöprogram 2017–2021 i förhållande till övriga strategiska dokument med bäring på miljö och till den årliga styrningsprocessen. Miljöprogrammet samlar alla kommunens miljömål under ett och samma paraply. Miljöprogrammet, tillsammans med övriga strategiska dokument ger styrsignaler och hjälper till att prioritera vid det årliga framtagandet av Mål och budget.

Inriktning³⁾ för Huddinge kommuns miljöarbete

Hållbar utveckling omfattar ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv på utveckling. Ekologiskt hållbar utveckling bygger på insikten om att naturen har ett eget värde och att rätten att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar att förvalta den väl.

Följande punkter utgår ifrån de fyra hållbarhetsprinciperna som bygger på vetenskapliga grunder och som sammanfattar problematiken med dagens ohållbara samhälle.

Vi ska arbeta för en ekologiskt hållbar utveckling genom att:

- ta hänsyn till miljö- och naturvärden i våra beslut.
- medverka till att bevara, utveckla och återskapa biologisk mångfald i kommunen.
- arbeta aktivt för att minska användningen av naturresurser.
- förebygga föroreningar och minimera avfallsmängder.

- kontinuerligt minska klimatpåverkan och energi-användningen.
- öka andelen förnyelsebar energi och minska andelen fossilbaserad energi i såväl bostäder, lokaler som fordon och transporter.
- verka för ett miljöanpassat och hälsosamt samhällsbyggande.
- aktivt minska innehållet av farliga ämnen i varor och kemiska produkter i kommunens verksamheter samt i kommuninvånarnas vardag.
- ställa relevanta krav i upphandling av varor och tjänster.
- öka inköp och användning av ekologiska livsmedel samt miljömärkta produkter.
- engagera och utbilda medarbetare och förtroendevalda så att arbetet inom miljöområdet ständigt förbättras och utvecklas.
- kommunicera hållbar utveckling med invånare och andra intressenter.

3) Kan likställas med en miljöpolicy

Temaområde: Klimat och luft

Nationella miljömål

Begränsad klimatpåverkan

”Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.

Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås”.

Frisk luft

”Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.”

Riktlinjer från översiktsplanen med bäring på temaområdet

- Kommunen ska verka för beteendeförändringar och i vissa fall använda ekonomiska styrmedel för att utsläppen från transportsektorn ska minska.
- Vid nyexploatering eftersträvas i första hand att bebyggelsen använder så lite energi som möjligt och i andra hand att vald energikälla medför så liten miljöpåverkan som möjligt.
- I enlighet med kommunens Klimat- och energiplan ska åtgärder vidtas för minskad energi-användning och utfasning av fossila bränslen. (Klimat- och energiplanen ersätts av detta miljö-program).
- Energiproduktion av såväl storskalig som småskalig förnyelsebar energi ska ges stor tyngd gentemot andra intressen.
- Åtgärder för en god luftkvalitet ska göras bland annat i enlighet med ”Åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län”.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
1	Växthusgasutsläppen ska minska till 1,0 ton/invånare ⁴⁾ (produktionsperspektivet ⁵⁾ senast 2030 och senast 2045 ska nettoutsläppen ⁶⁾ vara 0 ton/ invånare (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Växthusgasutsläpp per invånare (ton/inv). Mäts årligen. Växthusgasutsläpp per sektor (procent och ton/inv). Mäts årligen.	2,4 ton/inv (2014).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
2	Strävan ska vara att koldioxidfotavtrycket ⁷⁾ ska minska till 4,0 ton/invånare senast 2030 jämfört med 2004 och 1,0 ton/invånare senast 2045 (nytt mål).	Koldioxidfotavtryck (ton/inv). Mäts vart femte år.	10,2 ton/inv (2004).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
3	Halten av kvävedioxid ska senast 2020 inte överstiga 20 µg/m³ luft beräknat som ett årsmedelvärde ⁸⁾ där människor stadigvarande vistas (beslutat i Mål och budget).	Halten kvävoxider årsmedelvärde (µg/m³). Mäts vart femte år.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
4	Halten av partiklar (PM10) ska senast 2020 inte överstiga 15 µg/m³ luft beräknat som ett årsmedelvärde ⁹⁾ där människor stadigvarande vistas (beslutat i Mål och budget).	Halten partiklar årsmedelvärde (µg/m³). Mäts vart femte år.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
Tabellen fortsätter på nästa sida >>				

- 4) 74 procent jämfört med 1990.
5) Utsläppen mäts på sådant som förbränns/produceras inom kommunens gränser till exempel utsläpp från industrier och trafik.
6) Med nettoutsläpp menas skillnaden mellan de utsläpp som görs inom ett område och det upptag av växthusgaser som görs av kolsänkor, främst skog och mark. I miljömålsberedningens betänkande ”Ett samlat förslag till klimatpolitiskt ramverk” (SOU 2016:21) föreslås att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast 2045.
7) Koldioxidfotavtrycket mäter den mängd utsläpp av fossil koldioxid som vi orsakar, direkt eller indirekt, via konsumtion av varor och tjänster, oavsett var i världen utsläppen har skett till exempel importerade matvaror.
8) Målet är detsamma som det nationella miljömålet för Frisk luft. Detta är skarpare än den lagstadgade miljökvalitetsnormen som är 40 mikrogram per kubikmeter luft.
9) Målet är detsamma som det nationella miljömålet för Frisk luft. Detta är skarpare än den lagstadgade miljökvalitetsnormen som är 40 mikrogram per kubikmeter luft.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
5	Andelen energi i första hand från förnyelsebara energikällor och i andra hand från återvunna material/avfall i kommunala lokaler ska utgöra 100 procent av den totala energianvändningen 2021. Minst 95 procent ska komma från förnyelsebara energikällor (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Andel energi från förnyelsebara energikällor och återvunna material/avfall i kommunala lokaler (procent). Mäts årligen. Andel energi från förnybara energi-källor i kommunala lokaler (procent). Mäts årligen. Andel plast i Söderenergis bränsle-kross (procent). Mäts årligen.	96,8 procent (2015). 93,8 procent ¹⁰⁾ (2015). 5,3 procent ¹¹⁾ (2015).	Söderenergi AB. Huddinge samhällsfastigheter AB.
6	Energianvändningen per kvadratmeter i Huges fastighets-bestånd ska minska med 30 procent till 2020, 40 procent till 2030 och 50 procent till 2050 jämfört med 2008 (beslutat i Huges fastigheter AB:s energiplan).	Energianvändning i Huges fastighets-bestånd (procent). Mäts årligen.	Minskning med 22 pro-cent (2015).	Huge bostäder AB. Huddinge samhällsfastigheter AB.
7	Mängden framställd energi från förnybar energi från olika aktörer i kommunen ska öka jämfört med 2014 (nytt mål).	Andel producerad energi från sol och vind i förhållande till total mängd an-vänd energi i Huges bestånd (MWh). Mäts årligen.	3,2 procent (2014).	Kommunala bolag. Verksamma. Boende.
Kommunens egna verksamheter				
8	Antal tankställen och laddplatser för förnyelsebara drivmedel ska öka till 2021 jämfört med 2015 (nytt mål).	Antal tankställen och laddplatser för förnyelsebara drivmedel (antal). Mäts årligen.	14 tank-ställen ¹²⁾ (2015).	Kommunstyrelsen. Verksamma.
9	För miljöbilar (enligt statlig definition) ska strävan vara att andelen uppgår till minst 40 procent 2021 (nytt mål).	Andel miljöbilar (procent). Mäts årligen.	23 procent (2015).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
10	Vid nybyggnation och större ombyggnationer av kommunala lokaler ska ett etablerat miljöcertifieringssystem utifrån ett livscykelperspektiv användas (nytt mål).	Andel nybyggda lokaler som är miljö-certifierade (procent). Mäts årligen.	Nytt mått, nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
11	Energianvändningen, inklusive verksamhetsel, i kommunala lokaler ska senast 2020 vara högst 137 kWh/m² (beslutat i Mål och budget). Dessutom ska energianvändningen för gatubelysningen minska (nytt mål).	Energianvändning, inkl verksamhets-el, i kommunala lokaler (kWh/m²). Mäts årligen. Mått om gatubelysning under fram-tagande.	151 kWh/m² (2015). Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Huddinge samhällsfastigheter AB. Verksamma.
12	Kommunens fordonsflotta ska vara fossiloberoende 2025 (nytt mål).	Andel fordon med förnyelsebara drivmedel i kommunens fordonsflot-ta (procent). Mäts årligen.	20 procent (2015).	Samtliga nämnder.
13	Koldioxidutsläppen från tjänsteresor med bil och flyg ska minska med 50 procent till 2021 jämfört med 2015 (nytt mål).	Koldioxidutsläpp från kommunens tjänsteresor (procent, kg/anställd). Mäts årligen.	58 kg/ anställd (2015).	Samtliga nämnder.
14	Koldioxidutsläppen från arbetspendlingsresor ska minska till 2021 jämfört med 2017 (nytt mål).	Koldioxidutsläpp från kommunens arbetspendlingsresor (procent, kg/ anställd).	Nytt mått, nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
15	Koldioxidutsläppen från kommunens varutransporter ska minska med 70 procent till 2021 jämfört med 2013 (nytt mål).	Koldioxidutsläpp från kommunen varutransporter (ton). Mäts 2021.	30 ton/år (2013).	Samtliga nämnder.
16	Inköpt mängd kött och charkprodukter av nöt- och fläskkött ska minska till 2021 jämfört med 2016 i förhållande till den totala inköpsmängden livsmedel (nytt mål).	Andel inköpt mängd kött- och charkprodukter av nöt- och fläskkött i förhållande till den totala inköps-mängden livsmedel (procent). Mäts årligen.	6,9 procent (2015).	Förskolenämnden. Grundskole-nämnden. Gymnasienämnden. Socialnämnden. Äldreomsorgsnämnden.

- 10) 100 procent av elen är förnyelsebar. Av fjärrvärmens är 94,4 procent från förnyelsebara energikällor och återvunna material/avfall.
11) 100 procent av elen är förnyelsebar. Av fjärrvärmens är 89,1 procent från förnyelsebara energikällor.
12) Avser publika tankställen/laddplatser. Av de 14 är 2 biogas, 11 etanol, 1 RME och 9 laddplatser.

Konsekvenser

Kommunen som geografiskt område

För att uppnå målen för kommunen som geografiskt område krävs insatser i samhällsplaneringen, exempelvis genom att planera samhället för att minimera transporter som drivs av fossila bränslen och öka attraktiviteten för gång-, cykel- och kollektivtrafik. I övrigt krävs informationsinsatser gentemot kommuninvånare och företag samt samarbete med näringslivet.

Alla typer av energibesparande åtgärder kan ha en initial kostnad, men innebär ekonomiska besparingar på sikt. Om kommunen inte vidtar åtgärder för att uppnå målen riskerar kommunen att inte leva upp till de nationella målsättningarna på klimatområdet.

Om miljökvalitetsnormerna för luft inte klaras kan EU besluta om sanktioner.

Kommunens egna verksamheter

För kommunens verksamheter innebär målen i temaområdet en omställning dels till att effektivisera, det vill säga minska använd energi och antalet transporter, dels till en högre andel förnyelsebara bränslen. Initialt kan fler fordon med förnyelsebara drivmedel vara kostnadsdrivande. Dock är exempelvis elfordon betydligt billigare i drift, då drivmedlet är billigare.

Att tillämpa något av de certifieringssystem för byggnader som idag finns på marknaden är ett sätt för

kommunen att anpassa sig till artikel 9 i direktivet om byggnaders energiprestanda (2010/31/EU) som säger att nya byggnader som används och ägs av offentliga myndigheter ska vara nära-nollbyggnader efter den 31 december 2018. Själva certifieringen av byggnader innebär en kostnad. En lägre energianvändning innebär också lägre kostnader vid användning av byggnaden. Certifieringssystemen tar även upp andra miljöfrågor som till exempel materialval, avfall och inomhusmiljö.

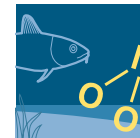
Vad gäller målet om att inköpt kött ska minska är detta ett mål som innebär en minskad kostnad eftersom kött är dyrare i förhållande till många andra livsmedel. Ur hälsosynpunkt bör man dra ner på mängden rött kött och charkuterier då dessa livsmedel är klassade som hälsofarliga i alltför stora mängder.

Vad gäller mål om arbetspendling finns en konflikt i att försöka påverka anställdas sätt att ta sig till och från arbetet, då detta ligger utanför arbetstid. Dock har tre resvaneundersökningar som genomförts i kommunen, visat att en majoritet av de anställda i kommunen anser att arbetsgivaren ska arbeta för att minska utsläppen från personalens arbetspendling.

Flera av målen i temaområdet kan innebära en omställning för kommunala verksamheter. En omställning som i sig kan kräva resurser i form av tid och kostnader. Dessa omställningar ger dock på sikt ofta vinster.

Temaområde: Vatten

Nationella miljömål

Ingen övergödning

”Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.”

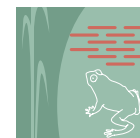
Levande sjöar och vattendrag

”Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”

Hav i balans samt levande kust och skärgård¹³⁾

”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”

Myllrande våtmarker

”Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Grundvatten av god kvalitet

”Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

Riktlinjer från översiktsplanen med bäring på temaområdet

- Åtgärder görs i enlighet med åtgärdsprogrammet för Tyresåns sjösystem så att miljökvalitetsnormerna uppnås. Det är särskilt angeläget att genomföra åtgärder i Trehörningens och Örlångens tillrinningsområden, eftersom dessa påverkar många sjöar nedströms.
- Vid utbyggnad av avloppssystem är det viktigt att Stockholm vatten AB ser till att det inte sker utsläpp (bräddningar) av spillvatten från pumpstationer och ledningar till dagvattenledning eller vattendrag och sjöar.
- Enskilda avlopp ska vara utförda korrekt och godkända av miljötillsyn.
- VA-utbyggnadsprogram ses över och därefter byggs vatten och avlopp ut i enlighet med programmet.
- Uttagen av grundvatten ska inte vara större än vad som hinner nybildas och statusen får inte försämrast.
- Befintliga våtmarker skall i första hand bevaras och där brist på våtmarker/dagvattenanläggning finns bör nya återskapas. Större tillkommande dagvattenanläggningar finns markerade på markanvändningskartan.

13) Många av Huddinges sjöar och vattendrag rinner via Tyresåns vatten-system ut i Kalvfjärden, Östersjön.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
17	Minst god ekologisk och kemisk status i alla sjöar, vattendrag och våtmarker ska uppnås senast 2021. Inget vatten får försämras (beslutat i och med Vattendirektivet). ¹⁴⁾	Andel sjöar som uppfyller god ekologisk status (procent). Mäts vart sjätte år.	45 procent (5 av 11 som har MKN).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
		Andel sjöar som uppfyller god kemisk status (procent). Mäts vart sjätte år.	0 procent (0 av 11 som har MKN).	
18	Näringsstillförseln till sjöar och vattendrag ¹⁵⁾ ska minska. Fosforhalterna i Huddinges fem mest påverkade sjöar ska senast 2021 minska till: Långsjön (Segeltorp) ca 23 µg/l, Trehörningen (Sjödalen) ca 28 µg/l, Örlången ca 23 µg/l, Magelungen ca 22 µg/l, Drevviken ca 18 µg/l (beslutat i Mål och budget, Hållbart Huddinge 2030).	Fosforhalter i Långsjön (Segeltorp), Trehörningen (Sjödalen), Örlången, Magelungen och Drevviken (µg/l). Mäts årligen.	Långsjön (Segeltorp): 51 µg/l Trehörningen (Sjödalen): 100 µg/l Örlången: 46 µg/l Magelungen: 31 µg/l Drevviken: 32 µg/l (2015).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
19	Siktdjupet ¹⁶⁾ i Huddinges fem mest påverkade sjöar ska senast 2021 öka till: Långsjön (Segeltorp) ca 2,0 m, Trehörningen (Sjödalen) ca 1,8 m, Örlången ca 1,9 m, Magelungen ca 2,2 m, Drevviken ca 2,2 m reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Siktdjup i Långsjön (Segeltorp), Trehörningen (Sjödalen), Örlången, Magelungen och Drevviken (meter) Mäts årligen.	Trehörningen: 0,6 m Långsjön: 1,0 m Örlången: 0,8 m Magelungen: 2,1 m Drevviken: 3,1 m ¹⁷⁾ (2015).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
20	Påverkan/läckage av näringsämnen från jordbruk och gödselhantering ska minimeras. Skyddszoner ¹⁸⁾ ska införas senast 2017 på kommunalägd jordbruksmark. Kommunen ska verka för att detta även sker på övrig jordbruksmark (nytt mål).	Areal och längd skyddszoner (ha, meter). Mäts årligen.	Balingsholm: ca 1,9 ha, 2300 m. Björksättra: ca 1,7 ha, 2500 m. (2016).	Natur- och byggnadsnämnden. Tillsynsnämnden. Verksamma.
21	Alla enskilda avlopp ska vara inventerade, åtgärdade och godkända senast 2025.	Mått under framtagande.	Nuläge saknas.	Tillsynsnämnden.
22	Värdefulla sjöar ska ges ett långsiktigt skydd genom naturreservatsbildning, enligt fastställt program för skydd av sjöar med höga natur- och rekreationsvärden. Öran, Rudträsket, Ådran, Mälaren (Vårbystranden) ska skyddas senast 2021 (reviderat delmål från Agenda 21 2009–2015).	Antal sjöar som skyddats som naturreservat under året. Mäts årligen.	0 st (2015).	Kommunstyrelsen.
23	Sjöar och vattendrag ¹⁹⁾ ska ha naturliga ekosystem med goda livsmiljöer och spridningsvägar för växter och djur (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
24	Vattenmiljöer ska bevaras, utvecklas och återskapas kontinuerligt (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Natur- och byggnadsnämnden.
25	Konstruerade vattenhinder ska åtgärdas kontinuerligt för att underlätta för utter, fiskar, vattenlevande insekter med flera att ta sig fram (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Antal vandringshinder som åtgärdats under året. Mäts årligen.	Nytt mått, nuläge saknas.	Natur- och byggnadsnämnden.
26	Befintliga våtmarker skall i första hand bevaras och där brist på våtmarker/ dagvattenanläggning finns bör nya återskapas (ÖP 2030).	Areal återskapad våtmark (ha). Mäts årligen.	5,35 ha (2015).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
		Mått om dagvattenanläggningar är under framtagande.	Nuläge saknas.	

För mål om dagvatten, se vidare under kapitlet Markanvändning och samhällsplanering.

14) Alla sjöar och vattendrag ska ha god kemisk och ekologisk status och vattenkvaliteten får inte försämras. Det är målsättningen med EU:s ramdirektiv för vatten, Vattendirektivet, som syftar till ett långsiktigt och hållbart utnyttjande av våra vattenresurser.

15) Från till exempel dagvatten, avloppsledningar, enskilda avlopp, jordbruk, gödselanläggningar med mera.

16) Med siktdjup menas vattnets genomskinlighet, ett mått på hur djupt ner i vattnet man kan se med blotta ögat, det vill säga hur grumligt av partiklar vattnet är. I övergödda sjöar är siktdjupet dåligt eftersom det i dessa är mycket näringsämnen, som leder till ökad växtlighet, som leder till ökad grumlighet.

17) Målet och miljökvalitetsnormen för siktdjupet i Drevviken har uppnåtts för 2015. Dock kan inte målet anses vara uppnått generellt förrän en trend av bra siktdjupsvärden kan redovisas. Målet ändras inte heller eftersom det är detsamma som miljökvalitetsnormen.

18) I skyddszoner får det inte plöjas, gödslas eller spridas bekämpningsmedel. Vegetationen i zonerna ska sköras kontinuerligt genom slåtter eller bete. Skyddszoner är även viktiga för att tillgängliggöra odlingslandskapet för friluftslivet samt för att gynna den biologiska mångfalden.

19) Vattendrag är till exempel: bäck, å, ström, dike.

Mål för Tyresåns vattenvårdsförbund

Huddinge kommun är medlem i Tyresåns vattenvårdsförbund tillsammans med Haninge, Stockholm, Tyresö, Botkyrka och Nacka kommuner samt Stockholm Vatten och Länsstyrelsen. Vattenvårdsförbundet har tagit fram gemensamma mål och riktlinjer.

- Förorenade dagvattenutsläpp till sjöar och vattendrag begränsas så att miljökvalitetsnormerna följs.
- Utsläpp av spillvatten som beror på bräddningar, felkopplingar och läckande ledningar begränsas så att miljökvalitetsnormerna följs.
- Påverkan från enskilda avlopp minskar så att miljökvalitetsnormerna följs.
- Andelen restaurerad vattendragssträcka ökar i syfte att nå miljökvalitetsnormerna.
- Förekomst av vandringshinder minskar så att miljökvalitetsnormerna följs.
- Arealen skyddad natur ökar med syfte att värna om och utveckla naturen med särskilt fokus på förmågan att ta hand om vattnet i landskapet, livsmiljöerna för den biologiska mångfalden, värden för rekreation, kulturmiljö och friluftsliv.
- Beslutade miljökvalitetsnormer för ekologisk status nås/bibehålls i ytvatten. Övriga vatten når/bibehåller god ekologisk status.²⁰⁾

20) Om hög ekologisk status har nåtts gäller att nivån ska bibehållas.

- Beslutade miljökvalitetsnormer för kemisk status nås/bibehålls i ytvatten. Övriga vatten når/bibehåller god kemisk status.
- Beslutade miljökvalitetsnormer nås/bibehålls i grundvatten.
- De badplatser där kommunerna provtar badvattenkvaliteten har godkända prov under säsongen.

Riktlinjer för Tyresåns vattenvårdsförbund

- Tyresåns höga naturvärden ska bevaras och utvecklas även med en ökande befolkning och verksamhet inom avrinningsområdet.
- Åtgärder ska bidra till att uppnå god ekologisk och kemisk status för alla vatten.
- Vid planering av åtgärder ska hänsyn tas till Tyresåns påverkan på Kalvfjärden och Östersjön.
- Hushållningen med marktillgångarna och recipientkapaciteten inom Tyresåns avrinningsområde ska präglas av långsiktighet.
- Allmänhetens tillgång till stränder och vattenytor ska hållas hög.
- Bad och annat friluftsliv ska kunna bedrivas i ett friskt och tjänligt vatten i alla sjöar som är lämpade för bad.
- Sportfisket ska utvecklas i nära samklang med naturintressena och en mångsidig användning av vattendraget för rekreation.

Konsekvenser

Kommunen som geografiskt område

Övergödning är det största problemet i Huddinges sjöar och vattendrag. Vattenkvaliteten har förbättrats mycket under de senaste åren men trots det återstår arbete innan miljökvalitetsnormerna kan uppnås. Miljökvalitetsnormerna är juridiskt bindande och EU kan utfärda sanktioner om de inte klaras. För att uppnå och behålla god kemisk och ekologiskt vattenstatus behövs ett aktivt åtgärdsarbete.

Kommunen har tagit fram två åtgärdsplaner för kommunens mest påverkade sjöar, Trehörningen och Orlången. Arbetet med åtgärderna finansieras av den årliga kommunala Tyresåmiljonen, medel från Stockholm Vatten och avfall, årliga kommunala äskanden samt eventuella bidrag. Totalt beräknas åtgärdsarbetet för Trehörningen och Orlången att kosta cirka 60 miljoner kronor.

Åtgärdsplaner för fler sjöar kommer att tas fram under de kommande åren bland annat för Magelungen, Forsån, Drevviken och Långsjön. Arbetet med dessa kommer att kräva resurser både i framtagandet men också när åtgärder ska genomföras längre fram.

Vattenområdenas kvalitet och tillgänglighet är mycket viktiga för både rekreation, friluftsliv och djur- och växtlivet. Vattenåtgärder inom biologisk mångfald, som till exempel borttagning av vandringshinder, återskapande av små vattenmiljöer för groddjur med mera finansieras delvis inom ordinarie budget inom Natur- och byggnadsnämndens ansvarsområde, men medel behöver också äskas för större åtgärder.

Många åtgärder för att värna Huddinges sjöar och vattendrag sker också inom ordinarie verksamhet till exempel via olika typer av tillsyn. Även Stockholm Vatten och avfall arbetar inom ordinarie verksamhet med att till exempel åtgärda felkopplingar, bräddningar och läckage i ledningsnätet.

Om åtgärder inte genomförs för att minska påverkan på Huddinges sjöar och vattendrag kan det på sikt leda till igenväxning av sjöar, minskad artrikedom, fiskdöd, dålig badvattenkvalitet med mera.

Mälaren utgör regionens dricksvattentäkt och behöver särskilt värnas för att inte dricksvattenkvaliteten ska riskeras. Det finns särskilda skyddsföreskrifter för Mälarens vattenskyddsområde som måste följas.

Temaområde: Biologisk mångfald och friluftsliv

Nationella miljömål

Levande skogar

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Ett rikt odlingslandskap

”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Ett rikt växt- och djurliv

”Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

Riktlinjer från översiktsplanen som har bäring på temaområdet

- Tillgodose behovet av promenad- och strövvänlig skog.
- Bevara, men även utveckla skogsmarkens värden avseende friluftsliv och kulturmiljö.

- I möjligaste mån tillgängliggörs Huddinges alla grön- och naturområden med särskilt fokus på fem identifierade entréer. De fem platserna är: Björksättra Sundby gård, Flemingsberg Visättra, Flottsbro, Kungens kurva (port mot Gömmarens naturreservat) och Ågesta.
- Utredning genomförs gällande om och i sådant fall hur sambandet mellan Bornsjökilen och Hanvedenkilen²¹⁾ kan värnas och stärkas.
- De strategiskt viktigaste delarna av grönstrukturen bevaras långsiktigt och naturreservat ska bildas för: Lissmadalgången (genomfört), Flottsbroområdet, Drevvikens strandområden (genomfört), Vårbystranden, Kynäsberget, Öran, Rudträsket och Kvarnsjön (genomfört).
- De ekologiskt särskilt känsliga områdena (ESKO) ska beaktas så att åtgärder som skadar områdets specifika känslighet undviks.
- Styra mot ett uthålligt och ekologiskt jordbruk på kommunens mark och verka för det på icke kommunalägd mark.
- Bevara och utveckla kulturlandskapets värden avseende natur, kultur och friluftsliv.
- De gröna kilarna värnas, vilket innebär att åtgärder som splittrar och skapar barriärer inom dem i möjligaste mån ska undvikas. Vid befintliga barriärer och svaga avsnitt behöver åtgärder vidtas som stärker sambanden.
- Obebyggda stränder bevaras och bör i möjligaste mån tillgängliggöras. Där det är möjligt anordnas passager även längs vattnet förbi bebyggelse.

21) Tätortsnära sammanhängande regional grönstruktur som är nära bebyggelse och är minst 500 meter brett.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
27	De strategiskt viktigaste delarna av grönsstrukturen bevaras långsiktigt och naturreservat ska bildas för: Lissmadalgången (genomfört), Flottsbroområdet, Drevvikens strandområden (genomfört), Vårbystranden, Ky-näsberget, Öran, Rudträsket och Kvarnsjön (genomfört). De gröna kilarna värnas, vilket innebär att åtgärder som splittrar och skapar barriärer inom dem i möjligaste mån ska undvikas. Vid befintliga barriärer och svaga avsnitt behöver åtgärder vidtas som stärker sambanden. (ÖP 2030).	Andel skyddad natur (procent). Mäts årligen. Andel invånare som har max 300 meter till mindre grönyta eller park (0,1–5 ha) (procent). Mäts årligen. Andel invånare som har max 800 meter till större grönyta (>5 ha) (procent). Mäts årligen. Andel skogsmark som skyddats som naturreservat (procent). Mäts årligen.	37 procent (2015) av kommunens totala areal. ²²⁾ 98 procent (2015). ²³⁾ 88 procent (2015). ²⁴⁾ 40 procent (2015) av den totala skogsmarken ²⁵⁾	Kommunstyrelsen. Natur- och byggnadsnämnden. Verksamma.
28	Den biologiska mångfalden ska bevaras, utvecklas ²⁶⁾ och återskapas, så att alla naturligt förekommande växter och djur kan leva med livskraftiga bestånd och under naturliga betingelser. Invasiva arter ²⁷⁾ ska bekämpas kontinuerligt (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Bekämpning av invasiva arter har skett enligt beslutad handlingsplan för bekämpning av invasiva arter (ja eller nej). Mäts årligen.	Nytt mått, nuläge saknas.	
29	Naturen ska göras tillgänglig så att antalet besökare i naturområdena ökar till 2021 (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Antal besökare vid utpekade punkter i naturreservaten i förhållande till folkmängden (antal/invånare). Mäts årligen. Andel invånare som ofta promenerar på leder i skogen eller motionerar på elljusspår (procent). Mäts vart tredje år.	365 passager/1000 inv (2015) i ett naturreservat. 34,5 procent (2014).	
30	Naturbetesmarkerna ²⁸⁾ ska bevaras och utvecklas samt god skötsel säkerställas. Arealen naturbetesmarker ska öka till 2021 (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Areal naturbetesmarker (ha). Mäts årligen.	Nytt mått, nuläge saknas.	
31	Våtmarksbetesmarkerna ska bevaras och utvecklas samt god skötsel säkerställas. Arealen våtmarksbete ska öka till 2021 (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Areal våtmarksbetesmarker (ha). Mäts årligen.	35 ha (2015).	Natur- och byggnadsnämnden.
32	Ängsmarkerna ²⁹⁾ ska bevaras och utvecklas samt god skötsel säkerställas. Arealen odödslad ängsmark ska öka till 2021 (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Areal ängsmarker (ha). Mäts årligen.	14 ha (2015).	Natur- och byggnadsnämnden.
33	Eklandskapet ska bevaras och utvecklas samt god skötsel säkerställas (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Natur- och byggnadsnämnden.
34	De tysta områdena i naturen ska värnas och utvecklas (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen.
35	Ekologiskt jordbruk ska eftersträvas på kommunens mark. Kommunen ska verka för att detta sker på övrig jordbruksmark (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Areal jordbruksmark som odlas ekologiskt enligt EUs eller KRAVs regler (ha). Mäts årligen.	28 procent ekologiskt jordbruk av total areal jordbruksmark (2015).	Natur- och byggnadsnämnden.

22) Den areal som tillkommer är den från de i målet utpekade områdena.

23) Siffran ska bibehållas eller ökas.

24) Siffran ska bibehållas eller ökas.

25) Den areal som tillkommer är den från de i målet utpekade områdena.

26) Att utveckla den biologiska mångfalden handlar främst om att återskapa biologisk mångfald där den en gång funnits till exempel sköta ängsmarker som inte sköts på många år, beta hagmarker som fått växa igen eller ta bort granplanteringar som tagit över eklandskap.

27) Exempelvis jättebjörnloka, kirsikål och skunkkalla.

28) Naturbetesmark är mark som använts länge (minst 2030 år) ofta hundratals år till bete men som inte plöjts, odlats eller skördats.

29) Ängsmark är marker där vegetationen består av gräs och örter. Den gödulas eller plöjs inte men skördas kontinuerligt.

Konsekvenser

Kommunen som geografiskt område

Huddinge utmärker sig som en kommun med mycket natur som är tillgänglig för många.

Att utveckla den biologiska mångfalden innebär främst att återskapa biologisk mångfald där den en gång funnits, till exempel sköta ängsmarker som inte sköts på många år, beta hagmarker som fått växa igen eller ta bort granplanteringar som tagit över eklandskap. Ändamålsenlig skötsel av omställda marker är viktig, för att den biologiska mångfalden sedan ska behållas.

Arbete och åtgärder för ökad biologisk mångfald faller till stor del inom natur- och byggnadsnämndens

ansvarsområde. Åtgärderna finansieras delvis inom ordinarie budget, men medel behöver också äskas för större åtgärder.

Det är viktigt att i samhällsplaneringen ta hänsyn till grönsstrukturen och den biologiska mångfalden. Detta behövs till exempel för att bevara artrikedom och sammanhängande grönsstråk, för att främja människors hälsa samt för naturlig dagvattenhantering.

Det finns en inneboende målkonflikt i att bevara en variationsrik natur och den biologiska mångfalden mot att exploatera och bygga ut samhället. Översiktsplanen pekar ut de områden som ska bevaras, så kallade bevarandeområden.

Temaområde: Markanvändning och samhällsplanering

Nationella miljömål

God bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Säker strålmiljö

”Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.”³⁰⁾

Riktlinjer från översiktsplanen med bäring på temaområdet

Bebyggelse och ökad sammanhållning

- Funktionsblandning av bostäder, service och arbetsplatser ska eftersträvas i alla områden.

Det goda vardagslivet

- Offentlig service lokaliseras helst i bra kollektivtrafiklägen och om möjligt sker en samlokalisering med kommersiell service.
- Samhället ska utformas så att fysisk aktivitet stimuleras och i varje område ska det finnas ytor för närrekreation och spontanidrott.

Fler arbetsplatser inom tjänste- och kunskapssektorn

- Verksamheter med inriktning på tjänste- och kunskapssektorn samt kommersiell service ska provas vid planläggning i områden som saknar ett kommersiellt utbud, särskilt i anslutning till huvudkollektivtrafikstråk.

Attraktiva parker och stora strövområden

- De parkområden som pekas ut på markanvändningskartan och i strukturplanerna (i översiktsplanen) bevaras och utvecklas till högkvalitativa parker som kännetecknas av hög kvalitet, tillgänglighet och variation.
- De naturområden som pekas ut i strukturplanerna bevaras och utvecklas avseende kvalitet och tillgänglighet.
- Från bostaden bör det vara max 300 meter till ett grönområde eller park och max 800 meter till ett större grönområde.
- Större opåverkade och/eller tysta områden ska beaktas så att deras värden inte påverkas negativt.
- Det är viktigt att värna och utveckla ekosystemtjänster.³¹⁾
- Framtagna riktlinjer för ekologisk kompensation³²⁾ används vid framtagande av Projektplan för samhällsbyggnadsprojekt (numera Plan för samhällsbyggnadsprojekt), detaljplaner och exploateringsavtal.

Minskad klimatpåverkan samt klimatanpassning

- Täthet, hög exploatering och funktionsblandning eftersträvas i goda kollektivtrafiklägen.
- Vid nyexploatering ska det beläggas vilka eventuella klimatanpassningsåtgärder som behöver genomföras.

Vatten är en grundförutsättning

- Mälaren ska värnas som dricksvattentäkt och de åtgärder som krävs för att säkerställa en uthållig vattenförsörjning genomförs.
- Åtgärder ska göras i enlighet med kommunens Dagvattenstrategi vilket även inkluderar åtgärder avseende trafikdagvatten.
- Stränder bör i möjligaste mån tillgängliggöras med strandpromenader och gångstråk och där strandskydd saknas införs det i lämplig utsträckning när detaljplanerna ändras.

30) Stora delar av miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö utvecklas positivt. I Huddinge har exempelvis målet om radon i förskolor uppnåtts, vilket därför inte finns med som ett mål i detta miljöprogram. Ett allvarligt undantag är antalet fall av hudcancer, som har ökat under lång tid. För att vända den negativa trenden måste exponeringen för UV-strålning minska. Det kräver en förändring av människors livsstil och attityder kring utseende och solning. Barn och unga är särskilt känsliga då skador i unga år kan leda till hudcancer i vuxen ålder. Exponering av skadlig UV-strålning ska undvikas på platser där barn och unga vistas, till exempel genom skuggande träd.

31) Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vårt välbefinnande. Det handlar om vanliga produkter som spannmål, kaffeböner och trärävar samt tjänster som att rena vatten, reglera klimat och pollinera växter.

32) Med ekologisk kompensation menas att den som kommer att skada naturmiljöer som utgör allmänna resurser, såsom arter, naturtyper, ekosystemfunktioner och upplevelsevärden, ska gottgöra detta genom att tillföra nya värden med ambitionen att det inte ska kvarstå någon nettoförlust. Ekologisk kompensation tillämpas först när all rimlig hänsyn vidtagits.

Kulturlandskap och mark för jord- och skogsbruk

- Jordbruksmark bör ej bebyggas.

Gång-, cykel- och kollektivtrafik i fokus

- Kommunen ska aktivt planera för att öka andelen kollektiv-, cykel- och gångresor genom att bygga där kollektivtrafikens turtäthet främjas.
- Prioritering av åtgärder för att skapa ett heltäckande och gent gång- och cykelnät klargörs och genomförs i kommunens gångplan (arbete pågår) samt cykelplan.
- De identifierade kollektivtrafikstråken ges prioritet för att säkra kollektivtrafikens framkomlighet.
- Kommunen ska verka för att Spårväg syd ska bli verklighet bland annat genom att säkra ett spårreservat, utrymme för depå samt aktivt medverka för utbyggnaden av strategiskt viktiga länkar.
- I detaljplane- och bygglovsprocessen ska cykel-parkering och bilparkering behandlas likvärdigt men vid utrymmesbrist prioriteras cykel-parkering.
- Verka för goda kommunikationer mellan de regionala stadskärnorna utpekade i RUFSS 2010 samt planera för ”resacentrum” i varje regional stadskärna.
- Verka för ökad kapacitet för spårbunden trafik.

Säkra livsmiljöer

- En så god ljudnivå som möjligt med låga bullernivåer ska alltid eftersträvas.
- Ett bulleråtgärdsprogram ska tas fram och åtgärder görs i enlighet med programmet så att bullerstörningarna minskar. (Ett bulleråtgärdsprogram är framtaget och beslutat i december 2015.)

Riktlinjer från handelspolicyn med bäring på målområdet

- Nya dagligvarubutiker ska i största möjliga utsträckning lokaliseras på ett sätt som förbättrar tillgängligheten för de invånare som saknar tillgång till bil eller som av andra skäl har svårt att förflytta sig långa sträckor.
- Nya butiker ska i största möjliga utsträckning lokaliseras på ett sätt som minimerar de negativa miljöeffekterna, främst med avseende på effekterna av den tillkommande biltrafiken.
- I syfte att öka tillgängligheten till dagligvarubutiker, minska behovet av bil i samband med varuinköp och förbättra konkurrensen, kommer kommunen att verka för och ha en generös inställning till nya dagligvaruutableringar i bostadsnära lägen.
- Kommunen ska kontinuerligt verka för förbättringar av kollektivtrafikförsörjningen vid såväl befintliga som nya butiker.
- Nya områden för externhandel är inte aktuella.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
36	Radonhalten i bostäder ska senast 2020 vara lägre än 200 Bq/m³ luft (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Radonhalten i under året mätta bostäder (Bq/m³). Mäts årligen.	71 procent (2015) av mätta bostäder under året.	Tillsynsnämnden. Fastighetsägare.
37	Försiktighetsprincipen ska tillämpas vad gäller elektromagnetisk strålning i samhällsplaneringen ³³⁾ (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen.
38	Betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster ska senast 2018 integreras i kommunens samhällsplanering (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen.
39	Vid ny- och ombyggnation ska ett livscykelperspektiv användas, exempelvis med avseende på klimatpåverkan (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Verksamma.
40	Uppkomsten av dagvatten ska minimeras (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Verksamma. Boende.
41	Belastningen på nedströms liggande vattenområden ska vid exploatering, så långt det är möjligt, inte öka (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
42	Hänsyn ska tas till risker av förväntade klimatförändringar och höga flöden (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
43	Förorening av dagvatten ska undvikas (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
44	Förorenat dagvatten ska hållas åtskilt från mindre förorenat dagvatten tills rening genomförts (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
45	Dagvatten ska, där så är möjligt, i första hand infiltreras och i andra hand fördröjas innan det leds till recipient (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
46	Dagvatten ska, där så är möjligt, användas som en pedagogisk, rekreativ och estetisk resurs samt gynna den biologiska mångfalden (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
47	Öppna dagvattenlösningar ska, så långt det är möjligt, väljas före slutna system (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
48	Befintliga öppna dagvattenlösningar ska, så långt det är möjligt, bevaras (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
49	Befintliga slutna dagvattensystem ska, där så är möjligt, öppnas upp (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
50	Dagvattnet ska hanteras så att skador på byggnader och anläggningar och försämrade livsmiljöer för växter och djur undviks samt att risker för människor undviks (beslutat i Dagvattenstrategin).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Stockholm vatten AB. Verksamma.
51	Antalet boende i bostäder som har en dygnsekvivalent ljudnivå över 55 dB(A) vid fasad, utmed kommunala vägar ska minska med 17 procent till 4700 personer 2024. De bostäder som åtgärdas ska efter åtgärd inte ha högre ljudnivå inomhus än 30 dB(A) ekvivalentnivå (beslutat i Åtgärdsprogram för buller som gäller för befintliga bostäder). ³⁴⁾	Antal boende i befintliga bostäder som inte klarar riktvärdet 55 dB(A) ekvivalent ljudnivå vid fasad. Mäts årligen.	5700 personer har en dygnsekvivalent ljudnivå över 55 dB(A) vid fasad (2015).	Kommunstyrelsen. Tillsynsnämnden.
Tabellen fortsätter på nästa sida >>				

33) Enligt Strålsäkerhetsmyndighetens rekommendation.
34) Vad gäller buller vid nybyggnation gäller Boverkets och Riksdagens riktlinjer.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
52	Andelen transporter med gång-, cykel- och kollektivtrafik ska öka fram till 2030 (beslutat i Trafikstrategin).	Färdmedelsfördelning: gång-, cykel-, kollektiv- och biltrafik (procent). Mäts vart femte år.	Alla resor i Hud-dinge: gång- 13 procent, cykel- 4 procent, kollektiv- 24 procent, biltrafik 57 procent (2015).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Verksamma. Boende.
		Cykeltrafikanter i förhållande till folk-mängden (antal/invånare). Mäts årligen.	15 cyklister/ 1000 inv (2015).	
		Resor med kollektivtrafiken (resor/invånare). Mäts årligen.	219 resor/invånare (2015).	
53	Andelen stationsnära boende och arbetande ska öka fram till 2030 (beslutat i Trafikstrategin).	Andel invånare och arbetande som har max 600 meters gångavstånd till spårstation (procent). Mäts vart tredje år.	39 procent bor inom och 42 procent arbetar inom 600 meter i gångavstånd från spårstation (2015).	Kommunstyrelsen. Huge Fastigheter AB. Verksamma.
		Andel invånare och arbetande som har max 1200 meters gångavstånd till spårstation (procent). Mäts vart tredje år.	70 procent bor inom och 73 procent arbetar inom 1200 meter i gångavstånd från spårstation (2015).	
		Andel invånare som har max 500 meter till kollektivtrafikhållplats med turtäthet på minst 20 minuter i rusningstrafik (procent). Mäts årligen.	86 procent (2015).	
		Andel invånare som har max 400 meter till en dagligvaruaffär (procent). Mäts årligen.	35 procent (2015).	
		Andel invånare som har max 500 meter gångavstånd till förskola (procent). Mäts årligen.	77 procent (2015).	
		Andel invånare som har max 800 meter gångavstånd till grundskola (procent). Mäts årligen.	78 procent (2015).	
54	Planering och styrning av cykel och bilparkering ska bidra till att andelen resor med gång-, cykel- och kollektivtrafik ska öka (beslutat i Parkeringsprogrammet).	Färdmedelsfördelning: gång-, cykel-, kollektiv- och biltrafik (procent). Mäts vart femte år.	Alla resor i Hud-dinge: gång- 13 procent, cykel- 4 procent, kollektiv-: 24 procent, biltrafik 57 procent (2015).	Samtliga nämnder.
		Resor med kollektivtrafiken (resor/invånare). Mäts årligen.	219 resor/invånare (2015).	
55	Med mobility management i planering och byggande ska utformningen och utvecklingen av samhällsbyggnadsprojekt skapa förutsättningar för hållbart resande (beslutat i Mobility Managementplanen).	Mått under utarbetande.	Nytt mått, nuläge saknas.	Kommunstyrelsen.
Tabellen fortsätter på nästa sida >>				

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
56	Samarbeten med olika aktörer ska göra att fler arbetar för att underlätta och främja hållbara resor (beslutat i Mobility Managementplanen).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Verksamma. Boende.
57	Kommunikation och information ska användas för att främja hållbara resor hos invånare, besökare och verksamma i kommunen (beslutat i Mobility Managementplanen).	Mått under utarbetande.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag.
58	Andelen cykelresor i kommunen ska öka från 4 procent 2011 till 15 procent 2030 (beslutat i Cykelplanen).	Andel cykelresor av totala antalet resor (procent).	4 procent (2011).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Verksamma. Boende.
Kommunens egna verksamheter				
59	Strävan ska vara att grönytefaktorn ³⁵⁾ vid nybyggnation och befintliga förskolor, skolor och idrottsanläggningar bibehållas eller ökas (nytt mål).	Andel av befintliga förskolor, skolor och idrottsanläggningar där grönytefaktorn har bibehållits eller utökats (procent). Mäts vid förändring på platsen.	Nuläge saknas.	Kommunstyrelsen. Förskolenämnden. Grundskolenämnden. Gymnasienämnden. Kultur och fritidsnämnden. Huddinge samhällsfastigheter AB.
		Andel av nybyggda förskolor, skolor och idrottsanläggningar, där grönytefaktorn har bibehållits eller utökats (procent). Mäts vid förändring på platsen.	Nuläge saknas.	
60	För buller inomhus i skolor och förskolor ska riktvärdena i folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus följas (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Förskolenämnden. Grundskolenämnden. Gymnasienämnden. Tillsynsnämnden.
61	Andelen förskolor som har en bullerutsatt yta över riktvärdet, 55 dB(A) dygnsekvivalent ljudnivå för väg- och spårtrafik och/eller 70 dB(A) maximal ljudnivå för spårtrafik, på mer än 15 procent av gården ska minska till 24 procent till 2024 (beslutat i Åtgärdsprogrammet för buller).	Andel förskolor med bullerutsatt yta över riktvärdet 55 dB(A) dygnsekvivalent nivå (procent). Mäts årligen.	32 procent (2014).	Förskolenämnden. Tillsynsnämnden.
62	Andelen skolor som har en bullerutsatt yta över riktvärdet, 55 dB(A) dygnsekvivalent ljudnivå för väg- och spårtrafik och/eller 70 dB(A) maximal ljudnivå för spårtrafik, på mer än 15 procent av gården ska minska till 11 procent till 2024 (beslutat i Åtgärdsprogrammet för buller).	Andel skolor med bullerutsatt yta över riktvärdet 55 dB(A) dygnsekvivalent nivå (procent). Mäts årligen.	26 procent (2014).	Grundskolenämnden. Gymnasienämnden. Tillsynsnämnden.

35) Grönytefaktorn är andelen yta med biologiska värden i förhållande till den totala ytan inom ett definierat område. En hög grönytefaktor har betydelse för dagvattenhantering, klimatanpassning, biologisk mångfald och människors hälsa.

Konsekvenser

Kommunen som geografiskt område

Översiktsplanens riktlinjer liksom de flesta av målen är redan beslutade, det vill säga de finns redan i kommunens styrdokument och ska genomföras och följas upp i enlighet med dessa.

För kommunen som geografiskt område krävs insatser i samhällsplaneringen för att uppnå målen, exempelvis genom att planera samhället för att minimera transporter med bil och öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik. I övrigt krävs informationsinsatser gentemot kommuninvånare, näringslivet och andra aktörer för att öka kunskapen om hur man kan minska växthusgasutsläppen med mera. Närhet till kollektivtrafik, service och grönområden bidrar till att skapa attraktiva boendemiljöer, där man minskar bilberoendet och risken för ohälsa.

Målen innebär inga direkta ökade kostnader utan handlar mer om andra arbetssätt och kunskapsspridning. Nya verktyg och metoder kan behöva arbetas fram.

Dagvattenhanteringen blir en allt viktigare fråga, då bebyggelsen ökar och klimatet förändras. Genom att undvika att hårdgöra alltför stora ytor och genomföra

klimatanpassningsåtgärder minskar risken för skador på fastigheter och samhällsviktiga funktioner vid kraftiga skyfall. Dagvatten utgör för Huddinges del den största källan till påverkan på sjöar och vattendrag. För att miljökvalitetsnormerna för sjöarna ska klaras måste dagvattnet tas om hand, så nära källan som möjligt.

Om miljökvalitetsnormerna för vatten, luft och buller inte klaras kan sanktioner från EU beslutas.

Kommunens egna verksamheter

Gröna ytor fyller många viktiga funktioner men kan vara dyrare i drift beroende på hur dessa ytor är utformade. Dock har kommunen ett ansvar för att erbjuda barn och unga en hälsosam miljö.

Att under lång tid utsättas för buller kan medföra allvarliga hälsokonsekvenser.

Idag ökar antalet fall av hudcancer. Att utsättas för stor mängd UV-strålning i unga år ökar risken för att drabbas. En ökad mängd grönyta i form av träd och buskar bidrar bland annat till skuggade miljöer. Förutom skugga bidrar gröna ytor till lokalt omhändertagande av dagvatten, vilket medför mindre negativ belastning på våra sjöar samt har betydelse för klimatanpassning såväl som gestaltning.

Temaområde: Gifter i miljön

Nationellt miljömål

Giftfri miljö

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.”

God bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Riktlinjer från översiktsplanen med bäring på temaområdet

- Återanvändning och återvinning ska öka i enlighet med Avfallsplanen.
- Vid planläggning av nya exploateringsområden bör möjligheten till gemensam insamling av matavfall undersökas.
- Återvinningsstationer för förpackningsmaterial och tidningar ska vara lätt tillgängliga för medborgarna.
- Där det finns risk för markföroreningar ska undersökning göras tidigt i planeringen.

Nr	Mål	Mått	Nuläge	Ansvarig
Kommunen som geografiskt område				
63	Spridning av miljögifter, till exempel perfluorerade ämnen till sjöar och vattendrag ska minimeras (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Miljögifter (PFOS, PFOA) i ytvattnet i Drevviken (ng/l). Mäts årligen.	9,1 ng/l PFOS (2014) i ytvatten i Drevviken.	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
64	Tungmetallhalterna (bly, kadmium och kvicksilver) i avloppsslammet ³⁶⁾ ska minimeras (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Metaller i avloppsslam, bly, kadmium och kvicksilver (µg/l). Mäts årligen.	Bly 21 µg/l, kadmium 0,8 µg/l, kvicksilver 0,6 µg/l (2015).	Samtliga nämnder. Kommunala bolag. Boende. Verksamma.
65	Återanvändning och återvinning av byggmaterial ska öka och användningen av farliga ämnen och skadliga kemiska ämnen i byggprodukter ska minimeras (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder. Husefastigheter AB. Verksamma.
66	Förorenade områden ³⁷⁾ ska inte orsaka skada på människors hälsa eller miljö. Dessa områden ska fortsätta att inventeras och saneras (nytt mål).	Inventerade och sanerade förorenade områden. Mäts årligen.	Nuläge saknas.	Tillsynsnämnden.
Tabellen fortsätter på nästa sida >>				

67	Mängden insamlat hushållsavfall per invånare ska minska till 2021 jämfört med år 2000 (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Mängd hushållsavfall (kg/inv). Mäts årligen.	386 kg/invånare (2015).	Kommunstyrelsen. SRV återvinning AB.
68	Insamlade tidningar och förpackningar ska senast 2021 öka till samma nivå som rikssnittet ³⁸⁾ (reviderat från Agenda 21 2009–2015).	Mängd insamlat källsorterat material (kg/invånare). Mäts årligen.	55,5 kg/invånare (2015).	Kommunstyrelsen. FTI AB. SRV återvinning AB.
		Andel invånare i tätbebyggt område respektive glesbebyggt område som har max 400 meter respektive 800 meter till en återvinningsstation (procent). Mäts årligen.	39 procent i tätbebyggt respektive 0,10 procent i glesbebyggt (2015).	
69	2020 ska minst 60 procent av enbostadshusen ha fastighetsnära insamling (beslutat i Avfallsplanen 2011).	Andel enbostadshus med fastighetsnära insamling (procent). Mäts årligen.	Ca 10 procent (2015, samtliga SRV-kommuner).	Kommunstyrelsen. SRV återvinning AB.
70	2020 ska minst 65 procent av flerbostadshusen ha fastighetsnära insamling (beslutat i Avfallsplanen 2011).	Andel flerbostadshus med fastighetsnära insamling (procent). Mäts årligen.	Ca 35 procent (2015, samtliga SRV-kommuner).	Kommunstyrelsen. SRV återvinning AB.
71	2020 ska minst 70 procent av alla hushåll sortera ut matavfall (beslutat i Avfallsplanen 2011).	Andel hushåll som sorterar ut matavfall (procent). Mäts årligen.	44 procent (2015).	Kommunstyrelsen. SRV återvinning AB.
72	2020 ska mängden felsorterat farligt avfall vara noll (beslutat i Avfallsplanen 2011).	Andel felsorterat farligt avfall (procent). Mäts årligen.	Ca 0,3 procent (2015, samtliga SRV-kommuner).	Kommunstyrelsen. SRV återvinning AB.

Kommunens egna verksamheter

73	Samtliga farliga ämnen i varor och produkter som används i kommunens verksamheter och som kan ha allvarliga hälso- och/eller miljöeffekter ³⁹⁾ ska senast 2021 ha bytts ut. Detta ska ske främst inom områdena: städning, möbler, ljuskällor, textilier, redskap i tillagningskök, lekmaterial, undervisning och engångsmaterial. Kommunen ska verka för detta i motsvarande verksamheter som drivs i privat regi (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
74	Andelen miljömärkta varor i kommunala verksamheter ska öka (nytt mål).	Andel avtal där miljökrav ställs (procent). Mäts årligen.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
75	Produkter som innehåller farliga ämnen som är tillståndspliktiga eller omfattas av begränsningsregler ⁴⁰⁾ ska inte köpas in eller användas (nytt mål).	Produkter och tjänster som innehåller farliga ämnen som är tillståndspliktiga eller omfattas av begränsningsregler har köpts in (ja eller nej). Mäts årligen.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
76	Andelen ekologiska livsmedel i de kommunala verksamheterna ska öka. (beslutat i Mål och budget).	Andel ekologiska livsmedel i kommunala verksamheter. Mäts årligen.	40 procent (2015).	Förskolenämnden. Grundskolenämnden. Gymnasienämnden. Socialnämnden. Äldreomsorgsnämnden.
77	Alla kommunala verksamheter ska senast 2018 källsortera de förpackningar (glas, metall, plast, papp) och tidningar som verksamheten ger upphov till (nytt mål).	Andel kommunala verksamheter som källsorterar förpackningar och tidningar (procent). Mäts årligen.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
78	2018 ska alla kommunala verksamheter sortera ut sitt matavfall (nytt mål).	Andel kommunala verksamheter som sorterar ut sitt matavfall (procent). Mäts årligen.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder.
79	Verksamheter, där mat serveras, ska arbeta aktivt med att minska matsvinnet, främst portionsmatsvinn (nytt mål).	Mått saknas.	Nuläge saknas.	Samtliga nämnder som har verksamheter där mat serveras.
80	Minst en ny återbruksverksamhet ska starta senast 2019 (nytt mål).	Antal återbruksverksamheter.	2 st ⁴¹⁾ (2016).	Kommunstyrelsen.

36) I Henriksdals reningsverk, som merparten av Huddinge avloppsvatten tas om hand i.

37) Av till exempel tungmetaller och miljögifter.

38) Rikssnittet är 69,5 kg/invånare (2015).

39) De egenskaper som avgör om kemikalier anses farliga är huruvida de bryts ned i naturen (persistens), anrikas i människor eller djur (bioackumulation) eller är giftiga (toxicitet). Ytterligare egenskaper är cancerframkallande, mutagens, reproduktionsstörande och hormonstörande. (Länsstyrelsen)

40) REACH, bilaga XIV, XVII och kandidatföreteckningen.

41) Datakvarnen och Barnkällaren.

Konsekvenser

Kommunen som geografiskt område

Om man ser till vad som händer i omvärlden på kemikalieområdet kan det konstateras att det hela tiden sker förändringar i takt med att olika kemikaliers skadliga hälsoeffekter upptäcks. Det finns hundratusentals kemikalier på marknaden idag. Av dessa känner forskarna till hälsoeffekterna av några hundra. Dessutom saknas kunskap om hur de olika kemikalierna reagerar med varandra och påverkar människors kroppar, den så kallade ”cocktaileffekten”. Området giftfri miljö kräver en hel del kunskap hos dem som arbetar med det och dessutom krävs det att de som arbetar med frågorna inom kommunen håller sig ständigt uppdaterade.

Tungmetaller och miljögifter så som perfluorerade ämnen vet man idag ger hälsorisker om de till exempel återfinns i dricksvatten. De kan även leda till förgiftning av växter och djur.

Att bedriva ekologiskt jordbruk är viktigt för att minska giftspridningen. Det ekologiska jordbruket kan ge lite lägre avkastning än det konventionella.

Vid exploatering tillkommer kostnader då förorenad mark behöver saneras.

En ökad service för avfallshantering till invånarna kan innebära ökade kostnader. Detta regleras främst via avfallstaxan.

Ansvar för tidnings- och förpackningsinsamlingen ligger i dag på Förpacknings- och tidningsinsamlingen. Företagen som tillverkar förpackningar, ska också se

till att dessa samlas in. Vid en eventuell övergång av ansvaret för förpacknings- och tidningsinsamling till kommunerna, behöver resurser tillsättas.

Kommunens egna verksamheter

Kommunen har under flera år framgångsrikt bedrivit arbete för att öka andelen ekologiska livsmedel utan att ha extra medel avsatta. Detta har lyckats genom att planera måltiderna annorlunda, dra ner på mängden kött och använda livsmedel efter säsong. Ekologiska livsmedel är i många fall något dyrare än konventionellt producerade livsmedel.

Liksom vid inköp av ekologiska livsmedel kan miljömärkta produkter vara något dyrare. Dessutom krävs det vid upphandlingar en relativt god marknads-kännedom. En upphandlingsprocess som inte bara utvärderar anbud på priset kräver större kunskap. Därmed kan det behövas utbildningsinsatser för kommunens verksamheter.

Om kommunen inte vidtar åtgärder för att minska farliga kemikalier riskeras hälsan för dem som kommunens verksamheter är till för och för kommunens anställda.

Det innebär ingen ökad kostnad i sig att sortera i olika fraktioner. Initialt krävs en kostnad för installation av avfallskärl där dessa inte finns. En återbruksverksamhet där möbler med mera inom den kommunala organisationen återvinns istället för slängs, innebär ekonomiska besparingar eftersom kommunen då inte alltid behöver köpa nytt.

Huddinges miljöprogram och omvärlden

Huddinge kommun är beroende av sin omvärld. Kommunens miljö och invånare både påverkas av de globala miljöproblemen och bidrar till dem. Vi behöver därför förhålla oss till den forskning, de överenskommelser och det arbete som görs på internationell, nationell och regional nivå. Nedan beskrivs några av de viktigaste delarna som kommunen behöver ta hänsyn till i sitt strategiska miljöarbete och vid utformning av lokala mål och åtgärder.

Hållbarhetsprinciperna

De vetenskapligt grundade hållbarhetsprinciperna definierar de grundläggande villkoren för ett hållbart samhälle, samt hjälper till att säkerställa att vi inte systematiskt förstör de sociala och ekologiska systemen som vi är beroende av. De fungerar som instruktioner för att skapa ett välmående samhälle idag och i framtiden.

I det hållbara samhället, utsätts inte naturen för systematisk...

- 1. koncentrationsökning av ämnen från berggrunden (till exempel fossila bränslen, metaller och mineraler). Ämnen från samhällets produktion får inte öka i naturen.
- 2. koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion (till exempel svårnedbrytbara kemikalier som bromerade flamskyddsmedel och naturligt förekommande ämnen som kväve).
- 3. undanträngning med fysiska metoder (till exempel avskogning och utarmning av ekosystem).
- 4. och det finns inga strukturella hinder för människors hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening.

Planetära gränser⁴³⁾

Begreppet planetens hållbara gränser publicerades första gången 2009 och identifierar de miljöprocesser som styr jordens stabilitet. Begreppet som utvecklades vid forskningsinstitutet Stockholm Resilience Centre innebär att det finns nio miljöproblem i världen och att vart och ett utav dem har en gräns för vad jorden kan hantera.

De nio planetära gränserna är:

- 1. Klimatförändring.
- 2. Förlust av biologisk mångfald.
- 3. Ozonskiktets uttunning i stratosfären.
- 4. Havsförsurning.
- 5. Biogeokemiska flöden (fosfor och kvävecykler).
- 6. Förändrad markanvändning (till exempel avskogning).
- 7. Färskvattenanvändning.
- 8. Aerosoler i atmosfären (mikroskopiska partiklar i atmosfären som påverkar klimatet och levande organismer).
- 9. Nya kemiska substanser ("Novel entities": till exempel organiska föroreningar, radioaktivt material, nanomaterial och mikroplaster).

Forskarna bedömer att fyra av de nio planetära gränserna nu överskrids. Dessa är klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, förändrad markanvändning samt biogeokemiska flöden av kväve och fosfor.

Överskridandet beror på oss människor och att vi har allt större påverkan på klimat och miljö och knaprar för hårt på jordens resurser. Att överskrida planetens gränser innebär stora risker för dagens och framtida samhällen. Genom att överskrida gränserna riskerar till exempel marina ekosystem att förändras dramatiskt till följd av försurning och övergödning. Ett annat scenario är att temperaturer stiger så mycket att det hotar jordbruksproduktion, infrastruktur och människors hälsa. Ytterligare en konsekvens kan vara att fortsatt förlust av biologisk mångfald urholkar tillhandahållandet av de ekosystemtjänster som mänskliga samhällen är beroende av.

17 globala mål⁴⁴⁾

På FN:s toppmöte den 25–27 september 2015 beslutade världens ledare om 17 nya globala mål för hållbar utveckling. Dessa ersätter de åtta tidigare milleniemålen och kommer att vägleda internationellt utvecklingssamarbete fram till 2030. De 17 globala målen är:

- 1. Utrota fattigdom i alla dess former, överallt.
- 2. Utrota hunger, uppnå matsäkerhet och förbättrad kost samt främja ett hållbart jordbruk.
- 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.
- 4. Säkerställa inkluderande och rättvis utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- 5. Uppnå jämställdhet och stärka alla kvinnors och flickors ställning.
- 6. Säkerställa tillgänglighet och hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.
- 7. Säkerställa tillgång till prisvärd, pålitlig, hållbar och modern energi för alla.
- 8. Främja kontinuerlig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla.
- 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, främja inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.
- 10. Minska ojämlikhet inom och mellan länder.
- 11. Gör städer och boplatser inkluderande, säkra, flexibla och hållbara.
- 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- 13. Vidta brådskande åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess effekter.
- 14. Bevara och hållbart nyttja hav, sjöar och marina resurser för hållbar utveckling.
- 15. Hållbart skogsbruk, stoppa ökenspridning, bromsa och vända markförstöring samt hejda förlusten av biologisk mångfald.
- 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, ge tillgång till rättssystem för alla och bygga effektiva, ansvarstagande och inkluderande institutioner på alla nivåer.
- 17. Stärka verktyg för genomförande och vitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

43) www.stockholmresilience.org

44) www.globalamalen.se

Av de 17 globala målen har kommunen arbetat in nio i miljöprogrammet (mål nr: 2, 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15).

De nationella miljömålen⁴⁵⁾

De nationella miljömålen har beslutats av riksdagen och utgör grunden i den svenska miljöpolitiken. Målen och dess preciseringar beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna används också i det löpande uppföljningsarbetet av målen. Generationsmålet anger inriktningen för den omställning som behöver ske inom en generation för att miljömålen ska nås. Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljömål. De 16 nationella miljömålen är:

1. Begränsad klimatpåverkan.
2. Frisk luft.
3. Bara naturlig försurning.
4. Giftfri miljö.
5. Skyddande ozonskikt.
6. Säker strålmiljö.
7. Ingen övergödning.
8. Levande sjöar och vattendrag.
9. Grundvatten av god kvalitet.
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.
11. Myllrande våtmarker.
12. Levande skogar.
13. Ett rikt odlingslandskap.
14. Storslagen fjällmiljö.
15. God bebyggd miljö.
16. Ett rikt växt- och djurliv.

45) www.miljomal.se

Miljömålen följs upp med en rapport varje år och en fördjupad utvärdering en gång per mandatperiod till regeringen. Respektive myndighet ansvarar för uppföljningen av sina miljömål. Naturvårdsverket sammanställer sedan uppföljningarna och lämnar en samlad redovisning till regeringen. Uppföljningen innehåller en bedömning om dagens styrmedel och om de åtgärder som görs före år 2021 är tillräckliga för att nå målen. Bedömningen sammanfattas i betyget ja, nära eller nej.

Regionalt miljömålsarbete

Länsstyrelserna i landet har en samordnande roll i det regionala arbetet med de nationella miljömålen. I Stockholms län arbetar länsstyrelsen tillsammans med kommuner, näringsliv, frivilliga organisationer och andra aktörer för att miljömålen ska få genomslag i länet och för att miljön ska bli bättre. I Stockholms län är miljömålsarbetet organiserat i en regional miljömålsdialog.⁴⁶⁾ Inom ramen för den regionala miljömålsdialogen har sex av de 16 nationella miljömålen som ska nås till år 2021 valts ut för prioriterade insatser i länet. Arbetet med de prioriterade miljömålen ska samordnas med övriga insatser som görs i länet. Som ett stöd i hur detta görs har regionala miljömålsrådet hittills enats om ett antal strategier, åtgärdsprogram och gemensamma insatser.

De prioriterade miljömålen för Stockholms län är:

- Begränsad klimatpåverkan.
- Frisk luft.
- Giftfri miljö.
- Ingen övergödning.
- God bebyggd miljö.
- Ett rikt växt- och djurliv.

46) www.lansstyrelsen.se/stockholm

Strategier finns framtagna för målen Ingen övergödning, Giftfri miljö och för Ett rikt växt- och djurliv.

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2010, uttrycker den gemensamma viljan för regionens utveckling fram till 2030 och med utblick mot 2050. Planen har arbetats fram av ett stort antal aktörer i regionen. Visionen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Fyra övergripande mål ska nås till år 2050:

- en öppen och tillgänglig region
- en ledande tillväxtregion
- en region med god livsmiljö
- en resurseffektiv region.

Den regionala utvecklingsplaneringen utgår ifrån ett stort antal olika sakområden. Flera av sakområdena har bäring på miljöområdet och är därmed något som har beaktats i miljöprogram 2017–2021, främst handlar det om sakområdena blåstruktur, grönstruktur och energi- och klimatpåverkan. RUFS 2010 kommer inom kort att ersättas av RUFS 2050. Dock kommer visionen och målen vara desamma.

Huddinge kommun i samverkan

Huddinge kommun är en ekokommun och är medlem i föreningen Sveriges ekokommuner, Sekom. Genom medlemskapet får kommunen tillgång till ett nätverk bestående av ett stort antal andra svenska kommuner och landsting för erfarenhetsutbyte och kunskaps-spridning. Sekom arbetar även med att påverka beslutsfattare i viktiga frågor som rör det uthålliga samhället.

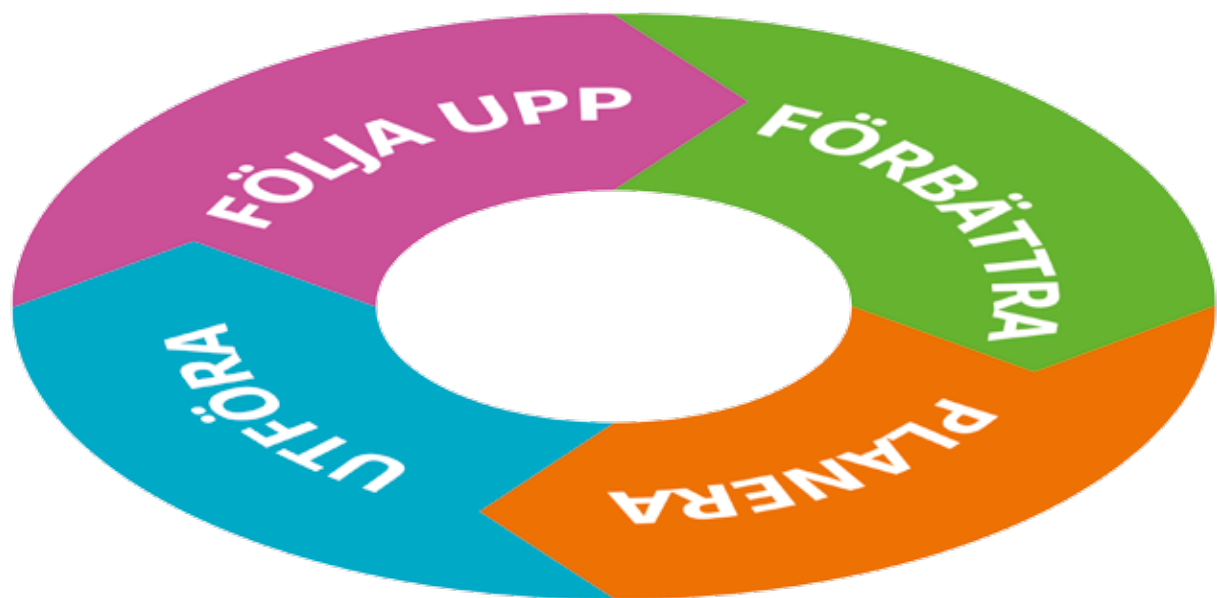
Som medlem är kommunen med och påverkar. Till Sekom rapporterar kommunen årligen in siffror till de tolv nyckeltal som nätverket har tagit fram för att mäta tillståndet i medlemskommunerna. Sekoms medlemmar ska i alla politiska beslut ta hänsyn till de fyra hållbarhetsprinciperna⁴⁷⁾. Hållbarhetsprinciperna presenteras på sidan 34.

Kommunen har även genom Södertörnssamarbetet samarbete inom miljöområdet. Södertörnskommunerna tar årligen fram en nyckeltalsrapport med jämförande miljönyckeltal. I Södertörns utvecklingsprogram anges att Södertörnskommunerna ska leda omställningen till ett klimateffektivt samhälle. Inom detta område har kommunerna uppdrag kring att genomföra omställningen till samordnad varudistribution och kring att arbeta för en förstärkt infrastruktur för förnyelsebara drivmedel.⁴⁸⁾

Kommunen deltar även i flera andra regionala samarbeten inom miljöområdet. Då utifrån mer specifika ämnesområden.

47) www.sekom.se

48) www.sodertornskommunerna.se

Metod för kommunens interna miljöarbete⁴⁹⁾

Principer för det interna miljöarbetet

Kommunens interna miljöarbete är integrerat i kommunens styrmodell och planerings- och uppföljningsprocess och följer därmed principen för ”Planera → Utföra → Följa upp → Förbättra”.

Planera

Identifiera miljöaspekter och tillhörande miljöpåverkan

I miljöarbetet ska de betydande miljöaspekterna prioriteras. Dessa är:

- energi- och vattenanvändning i verksamhetslokaler.
- person- och varutransporter.
- förbrukning av varor.
- avfall.

Kommunstyrelsens förvaltning ansvarar för att ta fram övergripande miljöutredningar för miljöaspekter som är kommungemensamma. På förvaltningsnivå identifieras miljöaspekter som gäller för förvaltningen. På arbetsplatsnivå används åtgärdslistor som är anpassade till respektive verksamhet och dess miljöaspekter.

Identifiera lagar och andra krav

Kommunstyrelsens förvaltning identifierar lagar och andra krav som kan vara relevanta för respektive förvaltnings miljöaspekter.

Mål och åtaganden

Mål ska finnas på övergripande nivå i miljöprogrammet och i Mål och budget. Mål ska även finnas på nämndnivå och redovisas i nämndernas verksamhetsplaner. Till målen ska mått, nyckeltal och åtaganden finnas kopplade. På enhets- och verksamhetsnivå ska åtgärder finnas och följas upp.

Utföra

Resurser, roller, ansvar och befogenheter

Varje förvaltning ska avsätta de resurser som behövs i tid och pengar för att driva och samordna miljöarbetet på förvaltningen. Varje förvaltning definierar roller, ansvar och befogenheter för den egna organisationen. Miljöarbetet sker på minst tre nivåer; kommunövergripande nivå, förvaltningsnivå och avdelnings-/enhetsnivå.

En miljösamordningsgrupp med representanter från alla förvaltningar ska finnas. Gruppen har i uppdrag att samordna insatser samt arbeta fram metoder för kommunens miljöarbete. Miljöombud kan finnas där det anses lämpligt. Nämnderna avgör själva om det ska finnas. Miljöombuden agerar stöd för sin förvaltnings miljösamordnare och stöttar cheferna i miljöarbetet på arbetsplatsen.

Roll övergripande nivå

På den kommunövergripande nivån finns en miljöstrategisk funktion som:

- Följer och samordnar miljöarbetet i hela kommunen så att en övergripande struktur hålls.
- Samordnar kommunens miljösamordningsgrupp.
- Tar fram mallar, guider och lathundar.
- Har expertkunskap i miljöfrågor.
- Förankrar miljöarbetet i kommunens ledningsgrupp.

Kunskap om miljöfrågor

- Chefer och nyckelpersoner ska utbildas i principerna för miljöarbete.
- All personal ska ha en grundläggande kunskap om både lokala och globala miljöfrågor, olika lösningar på dem samt viktiga miljömål.
- All personal ska känna till hur deras arbetsuppgifter kan påverka miljön och vad de ska göra för att förebygga, minska negativ eller bidra till en positiv miljöpåverkan.

Kommunikation

Relevant och uppdaterad information om miljöarbetet ska finnas tillgängligt på intranätet och kommunens webbplats. Huddinge kommun ska vara en inspirerande förebild, där miljöarbetet och engagemanget för miljön ska signaleras.

Dokumentation

Miljöarbetet ska dokumenteras och synliggöras i verksamhetsplaner, arbetsplaner och verksamhetsberättelser. Om förvaltningen/avdelning/enhet så beslutar kan separata miljöhandlingsplaner finnas.

Följa upp

Uppföljning ska ske på alla nivåer genom redovisning av miljöåtaganden, mått och nyckeltal i ordinarie planerings- och uppföljningsprocess. Mål och mått på nämndnivå ska redovisas i verksamhetsberättelser och delårsrapporter.

Förbättra

Förvaltningarna ska årligen genomföra granskningar av miljöarbetet och dess styrning för att identifiera möjligheter till förbättringar i ordinarie uppföljningsarbete. Avvikelse ska korrigeras genom ändrade rutiner i arbetet och förebyggande åtgärder ska vidareutvecklas.

49) tidigare Plan för miljöarbete

